

रविवार पुरवणी ४ फेब्रुवारी २०२४

अर्थसंकल्प - अपेक्षांचा फुसका बार ?

संपादकीय

अर्थमंत्री निर्मला सीतारामन यांनी आधीच स्पष्टकेले होते कि अंतरिम अर्थसंकल्पात कोणत्याही मोठ्या घोषणा केल्या जाणार नाहीत. त्यानंतरही या अर्थसंकल्पाकडून सर्वसामान्यांना मोठ्या अपेक्षा होत्या. आर्थिक वर्ष २०२५ चा अंतरिम अर्थसंकल्प सादर करण्यात आला आहे. प्रत्येकजण आपापल्या दृष्टीकोनातून हा अर्थसंकल्प डीकोड करण्यात व्यस्त आहे. प्रत्येक विभागातील लोक अर्थसंकल्पात स्वतःसाठी काहीतरी शोधण्याचा प्रयत्न करत आहेत. तथापि, सरकारकडून अशी कोणतीही लोकप्रिय घोषणा झालेली नाही, सरकारनेही करात कोणतेही बदल केले नाहीत. तसेच पंतप्रधानांनी शेतकऱ्यांच्या हप्त्यांची रक्कम वाढवली नाही. गेल्या आर्थिक वर्षात भारताचा विकासदर जगात सर्वाधिक राहिला. प्रतिकूल परिस्थितीवर मात करीत भारताने अनेक मापदंड स्थापित केले. असं

असलं, तरी महागाई, बेरोजगारी, रुपयाचं घसरलेलं मूल्य, निर्यातीत झालेली घट, परकीय चलनाच्या साठ्यात झालेली घट, परकीय कर्ज, व्यापार तूट, चिंताजनक मानव विकास निर्देशांक यांसारखी आव्हाने भारतापुढं कायम आहेत.

गेल्या वर्षभरात महागाईच्या आघाडीवरही आपल्यापुढच्या अडचणी कायम होत्या. इस्रायल-हमास युद्ध, रशिया- युक्रेन युद्ध, 'ओपेक'कडून तेल उत्पादनात कपात, जागतिक अन्नधान्य उत्पादनात झालेली घट यामुळं महागाई वाढली आणि सर्वसामान्यांची चिंता वाढली. विशेषतः नोव्हेंबर २०२३ नंतर घाऊक आणि किरकोळ महागाई पुन्हा एकदा वाढू लागली. अन्नधान्य चलनवाढीचा दर ८.७ टक्के झाला. पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी रोजगार मेळे घेऊन नियुक्तीपत्र दिली असली, तरी काम मागणारे हात आणि प्रत्यक्ष काम मिळणारे हात यात मोठं अंतर पडलं आहे. टाटा, टीसीएस, इन्फोसिससारख्या कंपन्यांनी नव्या नियुक्त्यांना चाप लावला आहे. जागतिक मंदीमुळे उद्योग आणि व्यवसायांवर विपरीत परिणाम झाला आणि रोजगाराच्या संधी कमी झाल्या. आयटी क्षेत्रातील रोजगाराचं चित्र बदललं आणि मोठ्या संख्येनं कर्मचाऱ्यांना नोकरी सोडावी लागली आणि नवीन नियुक्तीच प्रमाणही कमी झालं.

केंद्रीय अर्थमंत्री निर्मला सीतारामण यांनी काल अंतरिम अर्थसंकल्प सादर केला. यावेळी त्यांनी काही महत्त्वाच्या घोषणा केल्या. मात्र, टॅक्स स्लॅबमध्ये कोणताही बदल केला नसल्यामुळे सामान्य करदात्यांच्या पदरी पुन्हा निराशा पडली आहे. तथापि, यावर्षी पहिल्यांदाच देशाचा आर्थिक पाहणी अहवाल मांडण्यात आला नाही. या अर्थसंकल्पात देशातील बेरोजगारी आणि महागाई कमी करण्यासाठी कोणतीही उपाययोजना करण्यात आलेली नाही. या बजेटमध्ये देशातील दलित आणि आदिवासींसाठी नक्की काय दिले आहे तेही सांगता येज नाहीय, प्राप्तिकर स्लॅबमध्येही कोणते बदल या अर्थसंकल्पात केले गेलेले नाहीत. देशाच्या अर्थव्यवस्थेची खरी परिस्थिती समोर येऊ नये म्हणूनच बहुधा यावर्षी पहिल्यांदाच देशाचा आर्थिक पाहणी अहवाल मांडला गेलेला नाहीय. लोकसभा निवडणुकीच्या तोंडावर तरी अर्थमंत्री खुश करतील, अशा अपेक्षेत असलेल्या करदात्यांना अंतरिम अर्थसंकल्पात प्राप्तिकराचे दर कायम ठेवून निराश केले आहे. २०२३-२४ च्या मूल्यांकन वर्षात आठ कोटींहून अधिक करदात्यांनी रिटर्न भरले होते. अंतरिम

अर्थसंकल्पात काहीच दिलासा न मिळाल्याने ते नाराज झाले. महागाईने हैराण झालेल्या करदात्यांना कराच्या ओझ्यातून काही pramanaat हा अर्थसंकल्प दिलासा देईल अशी अपेक्षा होती. मात्र त्यांच्या पदरी निराशाच आली.

जुनी कर व्यवस्था स्वीकारणाऱ्यांनाही आशा होती की कर स्लॅबमध्ये बदल होईल. विशेषतः, नवीन नियमानुसार प्राप्तिकर सवलत मर्यादा वाढवून तीन लाख रुपये करणे अपेक्षित होते. सध्या जुन्या कर प्रणालीमध्ये २.५० लाख रुपयांपर्यंतच्या उत्पन्नावर कर सूट आहे; मात्र जुन्या करप्रणालीत पाच लाख रुपयांपर्यंत उत्पन्न असणाऱ्यांना कोणताही कर भरावा लागत नाही.

सरकार २.५० ते ५ लाख रुपयांच्या उत्पन्नावर पाच टक्के सवलत देते. अंतरिम अर्थसंकल्पात करदात्यांची निराशा झाली असली तरी लोकसभा निवडणुकीनंतर नवे सरकार स्थापन झाल्यानंतर केंद्रात नव्या सरकारकडून करदात्यांना मोठ्या अपेक्षा आहेत.

भारतात आज २३ कोटींहून अधिक लोक गरीब आहेत. याचे मुख्य कारण हे गरिबी निर्मूलन, रोजगार वृद्धी, सुनियोजित शहरीकरण, पर्यटन विकास, कौशल्य विकास, लोकशाही सबलीकरण, आहार साक्षरता, दर्जेदार व पुरेशी वीज, मुलींचे शिक्षण, नाशिवंत शेतमालाचा टिकाऊपणा याकडे देशाच्या अर्थसंकल्पात दुर्लक्ष होत आहे. खरं तर, अधिक लोकाभिमुख अर्थसंकल्प करण्यासाठी लोकांचा सहभाग घेणे गरजेचं असतं. आपले सरकार मात्र हे गोपनीय पध्दतीने करते. १४० करोड लोकसंख्या असलेल्या देशात अर्थसंकल्पावरील चर्चा फक्त आयकर किती बसणार यापुरतीच मर्यादित राहते, हे सुद्ध लोकांसाठी लक्षणा नाही. दोन वेळेची पोट भरण्याची भ्रांत असलेल्या समाजाला आपण देशाच्या अर्थसंकल्पा मधील अपेक्षित काय हे विचारून निर्णय प्रक्रियेत सहज सहभागी करून घेऊ शकतो, हे राज्यकर्त्यांना समजणे अपेक्षित आहे. मोफत आरोग्य, शिक्षण व रोजगार ही सरकारची हमी असते. यामध्ये खासगीकरण नको. म्हणून गरीबांचे जीवनमान सुकर होण्याकरिता यामध्ये लोकाभिमुख योजनांवर अर्थसंकल्पाची तरतूद हवी. अयोग्य बळकट करण्यासाठी तरतूद असायला हवी आहे. महिला व बाळ आरोग्य, पोषण आहार यासाठी भरीव तरतूद करण्यात यायला हवी आहे.

५ ५

मनाच्या हिंदोळ्यावर

बाबू घाडीगांवकर,
त्रिंबक, ता.मालवण.
मो. ९४२१७९५९५५.

फक्त (वन)भोजन नको!

बालपणी पाहिलेली वनभोजने आठवली की वाटते, त्या वनभोजनांमध्ये जेवणाव्यतिरिक्त फारसे काही नव्हते. पण अशा जेवणांमधूनही त्या काळात खूप आनंद मिळायचा. योगायोगाने पुढे शिक्षकी पेशात आलो आणि वनभोजनातूनही काही नवीन व वेगळे साध्य करू शकतो याची जाणीव झाली. वनभोजन केवळ भोजनापुरते न राहता हा उपक्रम ज्ञानवर्धक व्हावा ही भावना वाढीस लागली.

नुकतेच आमच्या शाळेचे वनभोजन पार पडले. आताची मुले पुर्वीसारखी तब्येतीने मजबूत नसली तरी आताच्या विद्यार्थ्यांनाही जंगलातून फिरणे आवडते हे या निमित्ताने अधोरेखित झाले. जेवणाचे साहित्य, भांडीकुंडी मात्र आयत्यावेळेस मलाच छोट्या टेम्पोमधून न्यावी लागली, म्हणजे मलाच हा टॅपो चालवावा लागला. आपण बाईक, स्कुटर किंवा कार नेहमीच चालवतो. पण छोटा टॅपो चालवणे किती कठीण आहे हे यानिमित्ताने कळले. मात्र असेही वाहन आपणास चालविता येते याचा एक निराळाच आनंद मला मिळाला. वनभोजन आणि क्रिकेटचा डाव यांचे एक अतूट वाटावे असे नाते आहे. याही वेळेस आमच्या विद्यार्थ्यांनी फावल्या वेळेत क्रिकेटचा डाव मांडलाच. सपाट माळरानावर खाच खळग्यांच्या मैदानात क्रिकेट खेळणे हा एक अद्भुत अनुभव असतो. अशा 'पीच'वर बॅटींग करणे सोपे नाही. कुठला बॉल कसा आणि कुठे वळेल याचा काही नेम नसलेल्या खेळपट्टीवर मुले छान क्रिकेट खेळली.

क्रिकेट खेळल्यानंतर मी मुलांना घेऊन 'जंगल सफारी'वर निघालो. आताच्या जंगलात पुर्वीसारख्या मळलेल्या पायवाटा राहिलेल्या नसल्या तरी आम्ही वनभोजनासाठी निवडलेल्या ठिकाणी मात्र चांगल्या रहदारीच्या पायवाटा पहावयास मिळाल्या हे विशेष. पायवाटा तुडवत आम्ही एकेका झाडाखाली थांबत पुढे पुढे जात होतो. ऐन किंजळ, धामण, साग, शिवण, करंज, हरडा, बाभूळ या झाडांची प्रत्यक्ष माहिती मुलांना या निमित्ताने देता आली. या झाडांचे उपयोग समजून घेताना मुले आनंदी दिसली. आंबा, काजू, जांभूळ, बोर यांसारखी फळझाडे मुलांना प्रत्यक्ष पाहता आली. बोरानी लगडलेल्या बोरीवर मुले अक्षरक्ष: तुटून पडली तेव्हा मला माझे बालपण आठवले. आमच्या बालपणी आम्ही असेच बोरीच्या झाडावर चढून बोरानंवर तुटून पडायचो. झाडाखाली पडलेली बोरे टिपताना झोंबाझोंबी करायचो.

आताची मुले बालपणाचा आनंद घेत नाहीत, खेळत नाहीत, बागडत नाहीत असे आपण नेहमी बोलून दाखवतो. मात्र मुलांना तसे वातावरण निर्माण करून दिले तर आताच्या मुलांनाही निसर्गात भटक्याला आवडते हे या निमित्ताने प्रकर्षाने जाणवले. त्रिफळा, तांबडी उक्षी, कुडा, शतावरी, रुई यांसारख्या वनौषधी जवळून व प्रत्यक्ष पाहताना, समजून घेताना मुलांच्या ज्ञानात मोलाची भर पडली.

वनभोजनाच्या संकल्पना अशा प्रकारे अधिक विस्तृत केल्या तर एखाद्या दिवशीचे वनभोजन मुलांना संपूर्ण वर्षभर अभ्यासता येईल इतकी माहिती देऊन जाते हे या निमित्ताने सांगायचे वाटते. आपण आपल्या घरात, शाळेत नेहमीच जेवतो. पण रानात एखाद्या विशाल वृक्षाखाली दगडांच्या चुली मांडून त्यावर रांधलेले जेवण अधिक रूचकर लागते हा दरवर्षीचा अनुभव आहे. निसर्गाच्या सानिध्यात रांधलेल्या जेवणास एक वेगळीच चव येते. कधीतरी एकदा का होईना पण निसर्गात रममाण होऊन जाण्यात एक वेगळीच मजा आहे. या मजेचा अनुभव अधूनमधून घ्यायलाच हवा असे वाटते.

आरोग्य वार्ता

व्यायाम निरोगी हृदयासाठी !

निरोगी हृदय आणि एकूणच आरोग्य राखण्यासाठी नियमित व्यायाम महत्त्वपूर्ण आहे. शारीरिक क्रियाकलापांमध्ये गुंतल्याने हृदय व रक्तवाहिन्यासंबंधी तंदुरुस्तीमध्ये योगदान होते, हृदयविकाराचा धोका आणि संबंधित परिस्थिती कमी होते. व्यायाम रक्ताभिसरण सुधारून, पेशींना ऑक्सिजन आणि पोषक वितरणाची कार्यक्षमता वाढवून आणि रक्तदाब कमी करून मजबूत हृदयाला प्रोत्साहन देते.

एरोबिक व्यायाम, जसे की वेगाने चालणे, धावणे किंवा सायकल चालवणे, हृदयाला बळकट करण्यासाठी विशेषतः प्रभावी आहेत. या क्रियाकलापांमुळे हृदय गती आणि श्वासोच्छ्वास वाढतो, संपूर्ण शरीरात रक्त आणि ऑक्सिजन पंप करण्याची हृदय व रक्तवाहिन्यासंबंधी प्रणालीची क्षमता सुधारते. याव्यतिरिक्त, व्यायाम कोलेस्टेरॉलची पातळी नियंत्रित करण्यास मदत करते, रक्तवाहिन्यांमध्ये प्लेक तयार करणे कमी करते.

शिवाय, शारीरिक क्रियाकलाप वजन व्यवस्थापनास प्रोत्साहन देते, हृदयावरील ताण कमी करते आणि लठ्ठपणा-संबंधित हृदय समस्यांचा धोका कमी करते. हे रक्तातील साखरेची पातळी नियंत्रित करण्यास देखील मदत करते, मधुमेह असलेल्या व्यक्तींना फायदा होतो.

सुसंगतता महत्वाची आहे; नियमित व्यायाम दीर्घकालीन हृदय आरोग्य लाभ स्थापित. अगदी लहान प्रमाणात दैनंदिन क्रियाकलाप देखील लक्षणीय फरक करू शकतात. तथापि, व्यक्तींनी नवीन व्यायाम पथे सुरू करण्यापूर्वी आरोग्यसेवा व्यावसायिकांशी सल्लामसलत केली पाहिजे, विशेषतः जर त्यांना आधीपासून अस्तिवात असलेली आरोग्य स्थिती असेल. एकंदरीत, एखाद्याच्या नित्यक्रमात नियमित व्यायामाचा समावेश करणे हा निरोगी हृदय राखण्यासाठी आणि हृदय व रक्तवाहिन्यासंबंधी रोगांना प्रतिबंध करण्यासाठी एक सक्रिय आणि आवश्यक दृष्टीकोन आहे.

साप्ताहिक सदर तिचा गौरव

चित्रा अविनाश नानिवडेकर,
सफाळे- पालघर.
मो. 9969669523

लेखिका परिचय :

चित्रा नानिवडेकर या प्रथितयश लेखिका व संवेदनशील कवयित्री आहेत. समाजात वावरताना आपल्या अवती भवती दिसणाऱ्या, दैनंदिन जीवनात जगताना पावलोपावली संघर्ष करणाऱ्या स्त्रियांच्या कर्तृत्वावर प्रकाश टाकण्याचा प्रयत्न चित्रा नानिवडेकर आपल्या साप्ताहिक सदरातून करणार आहेत.

जय श्रमदेवी...!

उद्योगाचे घरी देवता लक्ष्मी वास करी...!

हे वचन जितके खरे आहे. तितकेच महत्व श्रमदेवते ला म्हणजेच आपल्या आजूबाजूला वावरणाऱ्या श्रमजीवी महिलांना आहे.

आमच्या कॉलनीत भर दुपारी येणाऱ्या रत्ना कडे पहिलं की मला आठवतो तिचा नवरा. आमच्याच कॉलनीत बदली सिक्स्युरिटी गार्ड म्हणून काही दिवस होता. कामावर यायचा तोच मुळी गुत्यात हजेरी लावून. कसाबसा गेटवर बसायचा. अर्धा वेळ झिंगलेला असायचा. अर्थात काही दिवसच तो जगला. पण मागे तीन पोरं आणि ही रत्ना ह्यांच्यासाठी भलं मोठ्ठ कर्ज ठेवून गेला. रत्ना आधी तर बावचळलीच होती. कॉलनीत एक दोन घरी धुणं भांड्या ची कामं मिळाली. पण जिथे रहात होती त्या झोपडपट्टी च्या दादाने त्रास द्यायला सुरुवात केली. गुत्ता मालकाने तिच्याशी लगट करायचा प्रयत्न केला. तेंव्हा सरळ तीने ती वस्ती सोडून दिली. आई च्या जवळ एक झोपडं घेतलं. नशियाने तिला साड्या विकणारी एक मैत्रीण भेटली. आता ती सकाळी मुलांना शाळेत पोहचवून दोन्हीही खांद्यावर खचाखच साड्या भरून पिशव्या घेते आणि कॉलनीत, ऑफिसात जाऊन साड्या विकते. मानाने जगते. नवऱ्याचं कर्ज फेडलं. मुलं पण अभ्यासात बरी आहेत. मुख्य म्हणजे त्यांना आईच्या कष्टाची जाणीव आहे त्यांना.

अशीच यशोदा 50,55वर्षाची असेल...नवरा एक नंबरचा जुगारी, आणि संशयी होता. त्याच्याच मित्रा ने जुगारा वरून भांडण करून त्याचा गेम केला. यशोदा मूळची कर्नाटक मधली. मध्यम वर्गीय घरात वाढलेली. मुंबई चं स्थळ पाहून आई वडिलांनी लग्न करून दिलं होतं. नशिबात असा नवरा म्हणून कधी आईवडीलांना दोष दिला नाही. नवऱ्याच्या माघारी खंबीर झाली. मुंबई तशी नवखी होती. पदरात दोन पिल्लं. पण धीर एकवटून पदर बांधून मिळेल ती कामं केली. कोणाकडे स्वयंपाक कर, कोणाकडे मुलांना सांभाळायला जा. फावल्या वेळात पापड लाटायला आणायची. खूप कष्टात दिवस काढून मुलांना शिकवलं.

आज तिचा मुलगा मर्चंट नेव्हीत आणि मुलगी एअरपोर्ट ऑर्थोरिटी मध्ये आहे. चाळीतलं घर आता टॉवर मध्ये होणारे. सध्या मेहेनतीची कामं झोपत नाहीत म्हणून बाळ बाळंतीण ला मालीश अंधोळ ही कामं करते. हसतमुख एकदम. आराम करायचं वय आहे असं मुलं म्हणतात पण जुने दिवस आठवून म्हणते "ताई, जो पर्यंत हात पाय हलतात तोपर्यंत श्रम करायलाच पाहिजेत. ताई नवरा गेला पण तो असता तर घर वरती आलं नसतं. नुसता छळवाद असायचा...खूप संशय घ्यायचा. दारू, जुगार सगळी व्यसनं करायचा. घरात पैसा द्यायचा नाही. मी बाहेर कामं करायची म्हटलं तर त्याची इज्जत मध्ये यायची. गेला तो आणि मी खरंच सुटकेचा निश्वास टाकला. मुलांना माझ्या कष्टाची जाणीव आहे. दुसरं काय पाहिजे नाही का?"

खरंच ह्यांना श्रमदेवी म्हटलं पाहिजे नाही का? अशा कित्येक श्रमदेवी आपल्या आजूबाजूला वावरत असतात. त्यांचा आपण सन्मान केला पाहिजे.

(नावं बदललेली आहेत परंतु सत्यकथा)

साप्ताहिक सदर समुपदेशन

अमरनाथ परब
9833606655

ज्योतिष आणि मनुष्य जीवन

तुमचे जीवन एक पथ आहे. त्यावरून तुम्ही जात आहात. तुमच्या सोबत गाडी चालवण्यासाठी वाहनचालक आहे. त्याला ज्योतिष विद्येची जाण आहे. त्याला जीवनपथावरील पुढे असणारे धोके दिसत असल्याने तो गाडीचा वेग कमी करून थोडा वेळ थांबून रस्त्याच्या कडेला आरामात गाडी वळवून तुम्हाला सुखरूपपणे अपघाती रस्त्यावरून पार करेल.

जातकाला वाईट ग्रहांच्या स्थितीत ज्योतिष तुम्हाला मार्गदर्शन करून जीवनाचा प्रवास सुखकारक कसा होईल, याचे ज्ञान देते. तरीही काही वेळा तुम्हाला तुमच्या कर्माच्या गतीनुसार भोग भोगावे लागतात. होणाऱ्या कष्टांची तीव्रता कमी होते. पत्रिकेनुसार जातकाच्या आयुष्यात काही अघटीत घडणार असेल.

आरोग्य, आयुष्य, आर्थिक, संतान या बाबत ज्योतिष पुढील घटनांबद्दल बोलून तुम्हाला आधीच सावध करते. तुम्हाला उपाय सूचवते. काही वेळा परिस्थिती अशी होते की, अति तणावामुळे चिडचिडेपणा होतो, मानसिक त्रास वाढतो. कामात अडथळे निर्माण होतात. हे सर्व आपल्या वाईट ग्रहांच्या दशेमुळे किंवा गोचर ग्रहांच्या मुळे घडते. त्यासाठी आधीच जर योग्य मार्गदर्शकाकडून योग्य उपासना व मार्गदर्शन घेतले तर ग्रहांचा वाईट प्रभाव कमी होऊन तुमच्या आयुष्यात चांगले घडते. वाईट ग्रहांचा परिणाम होण्याआधी उपाय केले पाहिजे.

बहुतेक लोकं जेव्हा त्यांच्यावर वाईट प्रसंग ओढवतात, तेव्हा ज्योतिषाचा आधार घेतात. परंतु जर आधीच ग्रहांचा आपल्या जीवनावर पडणारा प्रभाव चांगला की वाईट या बाबतीत माहिती ज्योतिषांकडून मिळवली तर जीवन सहज सोपे होईल.

सविस्तर फोनवरून चर्चा करून वर्तमान स्थितीची अधिक माहिती जाणून घेऊ शकता.

अमरनाथ परब
9833606655

**AWARDED
BY
MCCI**

सीताफळाच्या गराची अखली पाकळी काढण्याचे सर्वोत्तम मशीन

आमच्याबद्दल
आमरा सीटारल मशीन आहे. हे अत्यंत शक्तिशाली आहे. जे अत्यंत कमी खर्चात आणि अत्यंत कमी वेळात काढण्याचे कार्य करू शकते. हे अत्यंत कमी खर्चात आणि अत्यंत कमी वेळात काढण्याचे कार्य करू शकते. हे अत्यंत कमी खर्चात आणि अत्यंत कमी वेळात काढण्याचे कार्य करू शकते.

सीताफळ सीटिंग मशीन
"SARAL" सीटारल मशीन आहे. हे अत्यंत शक्तिशाली आहे. जे अत्यंत कमी खर्चात आणि अत्यंत कमी वेळात काढण्याचे कार्य करू शकते. हे अत्यंत कमी खर्चात आणि अत्यंत कमी वेळात काढण्याचे कार्य करू शकते. हे अत्यंत कमी खर्चात आणि अत्यंत कमी वेळात काढण्याचे कार्य करू शकते.

वैशिष्ट्य

- स्वतःचे पेटेंट असलेले मशीन
- गराची अखली पाकळी निघते.
- Portable आणि Commercial साईझमध्ये मशीन उपलब्ध
- वाजवी किंमत

Contact
8080676696

जगन घाणेकर,
घाटकोपर, मुंबई
संपर्क :
९६६४५५९७८०

समाजभान

श्री. विलास भि. कोळी
MOB - 9763084499

मद्रास उच्च न्यायालयाच्या निकालाची अंमलबजावणी सर्वच देवस्थानांनी करावी !

हिंदू मंदिराबाहेर 'अहिंदूना प्रवेश नाही', असे फलक लावण्यात यावेत तसेच ध्वजस्तंभाच्या (दक्षिणेतील अनेक मंदिरांच्या प्रवेशद्वारावर ध्वजस्तंभ असतो ज्याला कोडिमरम असे म्हणतात)आत 'अहिंदूनी प्रवेश करू नये', असा फलक लावण्यात यावा असे स्पष्ट निर्देश मद्रास उच्च न्यायालयाने हिंदू धार्मिक आणि धर्मदाय यंत्रणेला दिले आहेत.

प्रसिद्ध पलानी मुरुगन मंदिरात प्रतिदिन हजारो लोक येतात. ज्यामध्ये अहिंदूही मोठ्या प्रमाणात असतात, त्यांच्याकडून मंदिरांचे नियम पाळले जात नाहीत. त्यांच्या अनिर्बंध वर्तणुकीमुळे हिंदूच्या धार्मिक भावना दुखावल्या जातात. त्यामुळे त्यांना मंदिरात प्रवेश देऊ नये यासाठी पलानी मंदिराच्या बोर्डवरील सदस्य सॅथिल कुमार यांनी मद्रास उच्च न्यायालयात याचिका दाखल केली होती त्याबाबत सुनावणी करताना न्यायालयाने वरील निर्देश दिले आहेत. हा निकाल देत असताना उच्च न्यायालयाच्या न्यायाधीश एस. श्रीमती म्हणाल्या की, 'जर अहिंदू पर्यटक मोठ्या संख्येने मंदिर परिसरात येत असतील तर मंदिर प्रशासनाने त्याची खातरजमा करावी. मंदिराला भेट देणाऱ्यांमध्ये सर्व भाविक आहेत का? त्यांची श्रद्धा आहे का? ते हिंदू धर्मातील चालिरीती आणि परंपरा जपत आहेत का? मंदिराने ठरवलेला पोषाख त्यांनी परिधान केलेला आहे का? हे पाहण्याची जबाबदारी मंदिर प्रशासनाची आहे. जर अहिंदूना मंदिरात प्रवेश करायचा असेल तर त्यांना मंदिराच्या नियमांचे पालन करावे लागेल आणि मंदिर प्रशासनाच्या नोंदवहीत त्यांच्या प्रवेशाची नोंद करावी लागेल'

देशात पंथनिरपेक्ष शासनप्रणाली असली, तरी धार्मिक स्थळांच्या बाबतीत धर्मने घालून दिलेले नियम पाळणे, तेथील पावित्र्य जपणे, प्रथा परंपरांचे पालन करणे योग्यच असल्याचे मत या निकालातून न्यायालयाने मांडले आहे. देवासमोर सर्व समान आहेत त्यामुळे मंदिरात कोणी अहिंदूने प्रवेश केला आणि त्याने त्याच्या धर्माची प्रार्थना केली, तर काय बिघडते, इथे सर्वांना समान अधिकार आहेत त्यामुळे अशा प्रकारचे भेद करणे चुकीचे असल्याची बुद्धिभेद करणारी मुक्ताफळे उधळणाऱ्या स्वतःला पुरोगामी म्हणवून घेणाऱ्या नास्तिक चिचारवंतांना न्यायालयाच्या या निर्णयाने चांगलीच चपराक बसली आहे.

देशातील मोजक्या मंदिरांमध्ये महिलांना प्रवेश नाही, ज्यामध्ये दक्षिणेतील केरळमधील शबरीमाला मंदिर, राजस्थानमधील पुष्कर येथील कार्तिकेय मंदिर ही प्रमुख मंदिरे आहेत. मंदिरांत महिलांना प्रवेश नाकारणे हे पुरुषप्रधानतेचे लक्षण आहे, स्त्री पुरुषांना समान अधिकार असताना स्त्रियांना प्रवेश बंदी हा स्त्रियांवरील अन्याय असल्याचा कांगावा करणारी महिला मंडळे काही पंथांमध्ये महिलांना त्यांच्या कोणत्याच प्रार्थनास्थळांत प्रवेश नसल्याच्या सूत्रावर कधी अवाक्षरही काढत नाहीत. देशात अशीही काही मंदिरे आहेत ज्यांमध्ये स्त्रियांना प्रवेश आहे मात्र पुरुषांना प्रवेश नाही अशा मंदिरांत पुरुषांना प्रवेश मिळावा यासाठी कधी कुणी आंदोलन केल्याचे ऐकिलेले नाही. मुळात त्या त्या ठिकाणाच्या धार्मिक स्थळांवर देवस्थानांनी घालून दिलेले नियम हे कुणावर पक्षपात करणारे नसून स्त्रियांच्या अथवा पुरुषांच्या हिताचेच आहेत. मद्रास उच्च न्यायालयाने दिलेल्या निकालात मंदिरांच्या चालिरीती आणि परंपरा जपण्याचेही निर्देश दिले आहेत त्यामुळे अशा ठिकाणी स्त्री पुरुष समानतेचा निरर्थक वाद निर्माण करणेच गैर आहे.

मंदिरातील वस्त्रसंहितेचा मुद्दा मध्यंतरी खुपच गाजला होता. आज देशभरातील अनेक मंदिर व्यवस्थापनांनी मंदिरांत वस्त्रसंहिता लागू केली आहे. मंदिरे ही पर्यटनाची केंद्रे नसून ती धार्मिक स्थळे आहेत. त्यामुळे अशा ठिकाणी योग्य ती शुचिर्भूतता पाळली जावी, मंदिरांचे पावित्र्य राखले जावे, मंदिरांत येणाऱ्या भाविकांचा देवप्रेमतीचा भाव टिकून राहावा यासाठी तोकडे आणि निषिद्ध कपडे परिधान करून मंदिरांत प्रवेश करण्यास अनेक देवस्थानांकडून बंदी घालण्यात आली आहे. याबाबत कधीही देवळाची पायरी न चढणाऱ्या कथित नास्तिक पुरोगाम्यांनी त्यावेळी गरळ ओकली होती. मुलांना शाळेत पाठवताना आपण शाळांनी ठरवून दिलेला गणवेश घालून त्यांना पाठवतो, कापरेट कार्यालयांतही कपड्यांच्या बाबतीत कंपनीने घालून नियम कर्मचाऱ्यांना पाळावे लागतात. रुग्णालये, न्यायालये, पोलीस, टपाल कार्यालय सर्वच ठिकाणी ड्रेसकोड आहेत आणि वर्षानुवर्षे या ड्रेसकोडचे पालन होत आलेले आहे, मग देवालयांत जाताना आपल्या व्यक्तिस्वातंत्र्यावर गदा कशी बरे येते ? कोरोना काळात कोरोना रुग्णांना भेटायला जाताना पीपीई किट परिधान करून जाणे बंधनकारक करण्यात आले होते त्यावेळी ते नियम डॉक्टरांनी केले होते म्हणून आपण सर्वांनीच ते पाळले. मग धार्मिक स्थळांच्या बाबतीत धर्म आणि अध्यात्मशास्त्र जाणणाऱ्या मंडळींनी केलेले नियम आपल्याला मान्य का होत नाहीत ? पुरातन मंदिरे ज्यावेळी निर्माण करण्यात आली त्यावेळी सामान्य लोकांचे पोशाख हे सात्विक आणि धर्माला अनुसरून होते त्यामुळे त्यावेळी वस्त्रसंहिता बनवण्याची गरजच निर्माण झालेली नव्हती. आताच्या पिढीवर असलेला पाश्चात्य संस्कृतीचा पगडा, धार्मिक स्थळांकडे बघण्याचा दृष्टीकोन बदलला गेल्याने वस्त्रसंहिता लागू करणे आज अनिवार्य झाले आहे. मद्रास उच्च न्यायालयाने दिलेल्या उपरोक्त निकालात मंदिराने प्रवेशाकरिता घालून दिलेल्या पोशाखांचे पालन करण्याच्या सुत्राकडेही लक्ष वेधल्याने वस्त्रसंहिता मान्य नसणाऱ्यांना आता थेट न्यायालयाकडूनच योग्य ते उत्तर मिळाले आहे. मद्रास उच्च न्यायालयाने दिलेला निकाल हा देवस्थान मंडळांसाठी अत्यंत पूरक असल्याने देशभरातील सर्वच देवस्थानांनी यासंदर्भातील अंमलबजावणी तत्परतेने करावी.

पुण्यातल्या वाडा संस्कृतीचा मूळ इतिहास. - भाग २

लुप्त होत चालले वाडे आणि त्याबरोबर विस्मृतीत चाललेली वाडा संस्कृती याबाबतली माहिती देणारे वाडा हे पुस्तक श्री. विलास कोळी यांनी लिहून 'वाडा' संस्कृतीची ओळख येणाऱ्या पिढीसाठी पुस्तकरूपाने अमूर्त ठेवले आहे. त्या पुस्तकातील काही भाग पुन्हा एकदा वाचकांच्या भेटीला येत आहे

(या सर्वांतूनच 'मराठा वास्तुशैली' ची निर्मिती झाली आणि या सर्वांच्या एकत्रित प्रयत्नांतून स्वतंत्र मराठा वास्तुशैलीतील 'पुणेरी वाडे' ही संकल्पना उदयास आली. पुण्यात मात्र वाडा या शब्दाला खऱ्या अर्थाने वैभव आणि शान बहाल केली ती 'चौकी वाडा' या संकल्पनेने. - (भाग १)

या संकल्पनेतील रचना वैशिष्ट्यपूर्ण होती. मध्यभागी आकाशापर्यंत खुला असलेला चौक. चौकाच्या चहुबाजूने बांधकाम. या पद्धतीच्या बांधकामाला 'चौकी वाडा' समजण्यात येई. त्यामुळे सर्वसामान्यांची घरं आणि थोरामोठ्यांचे चौकी वाडे अशी सर्रास विभागणी झाली. वाडे मोजताना एक चौकी, दोन चौकी, सात चौकी वाडा असं परिमाण लावलं जात असे. 'चौक' म्हणजे चहुबाजूंनी ओसऱ्या किंवा खोल्या असणारं चौरस अंगण.

ज्या वाड्याला एक किंवा अधिक चौक असत त्यांनाच चौकी वाडा म्हटलं जात असे. या चौकांचेही प्रकार होते. चौकांचा आकार त्यातील खणाच्या संख्येवर ठरवला जाई. खण म्हणजे चौक व सोप्याच्या मधे जे लाकडी खांब असत त्यामधील अंतर. ५ फूट ९ इंच (१७५ सेंटीमीटर) हे अंतर खणासाठी निश्चित करण्यात आलं होतं. पुढील काळात सर्वच वाड्यांमधे याच मापाचे खण करण्यात आले. मात्र, खणांची संख्या नेहमीच विषम असायची. प्रारंभी चौकांचा आकार चौरस असायचा. पुढील काळात काही वेळा आयताकृती चौकही बांधले गेले. तीन खणी चौक सर्वात लहान. सर्वसाधारणपणे बऱ्यापैकी मोठ्या वाड्याला पाच खणी चौक आणि श्रीमंतांच्या वाड्यांना सात खणी चौकही असत.

आपापल्या आर्थिक कुवतीनुसार आपल्याला हवा तसा वाडा बांधू शकत असे. हेच मराठा वास्तुशैलीची उद्दिष्ट होतं. बांधकामाची हीच पद्धत पुणेरी वाडे या नावाने ओळखली गेली आणि पुढे अवघ्या मराठी मुलखात प्रचलित झाली.

वाड्याची बांधणी एकाच पद्धतीची होती. जोत्यापर्यंतच बांधकाम घडीव दगडात आणि त्याच्या खालच्या आणि वरच्या बाजूला मिल्डींग असे. मध्येमध्ये लोखंडी किंवा पितळी गोल रिंगा (कड्या) लावलेल्या असायच्या. जोत्यावर दगडी तळखडे त्यावरील बांधकामात लाकडाचा वापर विपुल प्रमाणात केला जाई. खांब, तुळ्या, तक्रपोशी किंवा कडीपाट, दारे, खिडक्या सगळंच उत्तम प्रतीच्या सागवानी किंवा सिशम लाकडात केले जाई. आवश्यक तिथे चपट्या विटांच्या भिंती चुनामातीत बांधून त्यावर चुन्याचा गिलावा केलेला असे. काही भागांत गेरूच्या रंगाची नक्षीकाम करत. लाकडी कैच्या व वासे घरासाठी वापरून उभारलेल्या छपरवार उत्तम भाजलेली मातीची नक्षीची कौले शाकारली जात.

सर्वसाधारणपणे दोन चौकी वाड्याची रचना कशी होती हे बघू यात. अशा प्रकारच्या वाड्यांच्या दर्शनी भागात दुतर्फा देवड्या व पहारेकऱ्यांसाठी खोल्या असून त्यामधे मुख्य दुपाखी प्रवेशद्वार असे. त्यात एका वेळी केवळ एकच व्यक्ती वाकून जाईल असा छोटा दिंडीवजा दरवाजा असे. विशेष मान्यवर आप्त किंवा प्रतिष्ठित मंडळी आली तरच मोठा दरवाजा पूर्ण उघडत, अन्यथा इतरांना दिंडी दरवाजातून यावं जावं लागायचं.

दालन मुख्यतः दोन खांबांच्या ओळींनी तीन भागांत विभागलेलं असे. मधला भाग हा लोकांना बसण्यासाठी आणि दोन्ही बाजूचे भाग जाण्या- येण्यासाठी अथवा उभे राहण्यासाठी वापरले जायचे. मधल्या भागाच्या शेवटी प्रमुख सरदार गादीवर बसून दरबार चालवत. विभागणाऱ्या खांबांना सुरूच्या झाडासारखा म्हणजे खाली जाड व वर निमुळता होत जाणारा गोल आकार दिलेला असल्याने या खांबांना सुरूचे खांब म्हणतात. कमानीच्या महिरपींनी हे खांब एकमेकांना जोडलेले असत. या खांबांवर आणि कमानींवर अत्यंत उत्कृष्ट लाकडी कोरीवकाम केलं जायचं. विशेषत फुलं, पानं, वेलपत्री, नक्षी, मोर, पोपट, गणपती वगैरे या कलाकुसरीत आढळतात.

मधल्या भागासाठी लाकडी कोरीवकामाचं छत (फॉल्स सीलिंग) त्यामध्ये कडीपाट, नक्षीकाम केलेले व बाजूने वेलबुट्टी मुद्दाम लावली जाई. आणि त्यात विशिष्ट क्रमाने रंगीबेरंगी काचेच्या हंड्या टांगलेल्या असत. खांबांवर आतील बाजूवर प्रकाश पसरल या बेताने दिवे लावण्याची सोय असे. हे खांब महिरपी काळ्या रंगीत तेलाच्या पॉलिशने इतके तुकतुकीत करत की वेळप्रसंगी त्यात प्रतिबिंब दिसतं. चुन्याच्या रंगात भिंती रंगवल्या जात. भिंती रंगवणाऱ्या कलाकाराला रंगारी म्हणत. त्यानंतर चित्रकारांकडून मराठा भिंतीचित्रं काढून घेऊन भिंती सजवल्या जात. या कलाकारांना 'चितारी' असं म्हणत. त्यातल्या चित्रांचे विषय मुख्यतः पौराणिक प्रसंगांवर आधारलेले असत. जसे रामायण, महाभारतातील चित्रे, गणपती- रिद्धीसिद्धी, अंबारीसहित हत्ती, शिवपंचायतन, रुक्मिणी स्वयंपाकघर अशी वेगवेगळ्या धाटणीची चित्रे काढली जात. आज अस्तित्वात असलेल्या काही वाड्यांतील चित्रं उत्तम स्थितीत असून त्यांच्या रंगांवर आजही काहीही परिणाम झालेला दिसत नाही.

आठवर्णीच्या गोष्टी

राष्ट्रपाल सावंत,
चिपळूण-रत्नागिरी
मो. ९४०३१४४३५६..

तुम्ही पुरस्कार घेणार का ?

पुरस्कार, मान सन्मान, सत्कार हे एखाद्या व्यक्तीने आयुष्यात केलेल्या दखलपात्र चांगल्या कामांची पोचपावती असते. मान सन्मान नको म्हणणारी व्यक्ती तशी दुर्मिळच. पण कुणी आग्रहपूर्वक केलाच सन्मान, सत्कार, दिला पुरस्कार तर मग ते नाकारण्याचं कुणी धाडस करत नाही. कारण त्यावेळी देणाऱ्या व्यक्ती किंवा संस्थाचा प्रामाणिक हेतू, त्यांची मानसिकता, आपलेपणा याचा विचार करावाच लागतो. मध्यंतरी पुरस्कार नाकारण्याची, घेतलेले परत करण्याची एक लाट आली होती. त्यामागील त्यांची भावना ज्यांची त्यांना माहित. देणारे आणि घेणारे तेवढ्याच तोलामोलाचे असतील तर कुणी नाक मुरण्याची गरज नाही. शक्यतो तसं कुणी करतही नाही. पण हल्ली गावागावातून, जिल्हा, तालुक्यातही अशा काही संस्था, मंडळे आहेत, जी अगदी राज्य पातळीवरचे थोरामोठ्यांच्या नावाचे, सर्व स्तरातील लोकांना अचूक हेरून त्यांचे सन्मान करत असतात. त्याचा गाजावाजा ही मोठा होतो. लोकांकडून देणग्या, मदत, वर्गणी घेऊन काहीजण असे सोहळे घडवतात. कधी माहिती मागवून, कधी दुर्लक्षित असलेले पण समाजहिताचे काम करणारे शोधून त्यांच्या वयाचा, कामाचा आदर करून सन्मान करतात. पुरस्कार देतात. खाजगी आणि शासकीय पातळीवर हे घडत असते. असे सन्मान व्हायलाच हवेत. याला विरोध नाही. देणाऱ्या घेणाऱ्याचं कौतुक अभिनंदन. पण भर दुपारी जेवणानंतर थोडी विश्रांती, वामकुक्षी घेत आहात, वातावरण शांत आहे आणि अचानक दारावर थाप पडली किंवा बेल वाजली तर? कुणीही गोंधळून जाईल. कोण आणि का आलय? थोडी भीती आणि त्रासिक चेहऱ्याने दरवाजा उघडला जाईल. समोर ओळखीचा चेहरा असेल तर हसण्याचे, स्वागताचे उसने अवसान आणून, "या या कसं काय येणं केलत? अचानक अवेळी? बरं. असू द्या. तुम्ही कधीही माझ्या घरी न येणारे आज अचानक आलात खूप आनंद वसमाधान झाले. आराम काय नेहमीचाच. या बसा! पाणी आणतो." असे सहज शब्द मुखात येतील. मात्र पाणी वगैरे काही नकोच. थोडी घाई आहे. एक काम होतं तुमच्याकडे. एक आनंदाची बातमी आहे तुमच्यासाठी. त्या बातमीची पार्टी घ्यायला नंतर येईन. असं कुणी म्हणाले तर आपण बातमी, मग पार्टी हा काय प्रकार म्हणून आश्चर्यचकित चेहऱ्याने त्याच्याकडे बघाल. तुमचा सन्मान पुरस्कार याबाबत बातमी असेल तर आश्चर्यात भर पडेल. गोंधळून जाऊ नका. आमच्या अप्यांच्या बाबतीत असंच घडलं. तेही भर दुपारी. अगदी वरील वर्णनाप्रमाणेच घडलं. निवृत्तीकडे झुकलेले अप्या एकदम शांत व संयमी व्यक्तीमत्व. आपली नोकरी आणि सामाजिक कामात सदानकदा व्यस्त असले तरी ते कुणाच्याही मागोपुढे कधीच फिरत नाहीत. आपले काम आणि आपण जी काही नवनवीन उपक्रम समाजोपयोगी कामं करता येतील ते करणे. आलेला कोणताही प्रशासकीय आदेश स्वीकारून काम करणे. असे त्यांचे नोकरीतले जीवनमान. अप्या तसे सर्वाना परिचित असले तरी ते कुठल्याही गटातटात सहभागी नसत. त्यांना सर्वच सारखे. जे योग्य असेल त्याच्यापाठी. सोबत रहाणार. आपल्या दिलेल्या कामात, कर्तव्यात कसूर नाही. सहकारी, अगदी वरिष्ठ पदाधिकारी त्यांचा आदर करत. अप्यांनी खाल्यात अनेक सहकारी, मित्रांना शैक्षणिक, सामाजिक कामात मार्गदर्शन केले. त्यांचे सन्मान घडवून आणले. काहीना पुरस्कार मिळाले. अधिकारी, सहकारी यांनी सांगूनही अप्यांनी अशा मानसन्मानापासून दूरच राहणे पसंत केले. पण आज अचानक दारावरची बेल वाजली आणि परिचित व्यक्ती पाहून त्यांचे हसतमुखाने स्वागत केले. "काय विशेष काम?" त्यावेळी मात्र त्यांनी कुठले तरी एक पत्रक अप्यांच्या हाती दिले आणि ते बोलू लागले, "अप्या तुम्ही इतकं चांगले काम करूनही तुम्हाला मान सन्मान मिळाला नाही. ही संस्था खूपच मोठी आणि राष्ट्रीय स्तरावर काम करते. ती तुमच्या सारख्या उपेक्षित किंवा डावलले गेलेल्या कामसू समाजाभिमुख व्यक्तींचा सन्मान करते. तालुका, जिल्हास्तरीय सन्मानापेक्षाही राज्यस्तरावर अगदी प्रख्यात साहित्यिक, नेते, अभिनेते, लोकप्रतिनिधींच्या हस्ते सन्मान करते. यावर्षी तुमचा सन्मान व्हावा म्हणून 'समाज रत्न' पुरस्काराकरीता तुमच्या नावाची मी शिफारस केली. त्यांनी लगेचच होकार देऊन हा फॉर्म पाठविला ईमेल करून. या पुरस्काराने पुरस्काराची उंची वाढेल. आम्ही उचित व्यक्तीची निवड केली याचा संस्थेस आनंद होईल व अभिमानही वाढेल. आणि समाजातही चांगला मेसेज जाईल. अप्यांना काय बोलावे ते कळना. पण दर सहा महिन्यांतून जिल्हात सात आठ लोकांना हा सन्मान मिळाल्याचं, त्यात या आलेल्या व्यक्तीचा समावेश होता याचीही त्यांना आठवण झाली. मानपत्र, सन्मानचिन्ह, आणखी बरेच काही सोबत मिळणार होते. तारांकित हॉटेलाला कार्यक्रम, राहण्या जेवणाची सोय मात्र त्याचे बिल तुमचं तुम्हीच द्यायचे. तुम्हांला सपत्नीक सन्मानित केले की तुम्ही तुमच्या परिचित कमीत कमी दोन व्यक्तींच्या नावांची शिफारस करणं बंधनकारक. सन्मान स्विकारताना संस्थेचा एक ड्रेसकोड असतो तो घ्यावा लागतो. पुरस्कारानंतर सर्व पुरस्कार पात्र व्यक्ती त्यांच्या सोबत येणाऱ्या व्यक्तींची एक सहल. प्रेक्षणीय स्थळे पाहण्यास सहलीत स्वखर्चाने सहभाग एवढीच अट होती. अप्या! हा पुरस्कार तुम्ही स्वीकारावा ही आग्रहपूर्वक विनंती आहे. यावेळी मंत्री किंवा सचिवांच्या हस्तेच सन्मान करण्याचे संस्थेने निश्चित केलंय. असा योग पुन्हा येणे नाही. तुम्ही पुरस्कार घेणार का? नव्हे घ्याच. त्याआधी या स्वीकृत पत्रावर सही करा. एवढीच विनंती आहे. अप्या काहीच बोलले नाहीत.

कारण मानसन्मान ते ही अशी आमिषे दाखवून स्वीकारणे त्यांना कधी जमलेच नाही. नोकरीनंतर सामाजिक कार्य, लोकोपयोगी छंद जोपासले. विविध सामाजिक उपक्रमांमध्ये सहभाग घेऊन पुरस्कार मिळविले. पण त्यासाठी फाईल पाठविणे त्यांना जमले नाही. अप्यांनी स्वभावधर्मनुसार त्यांना चहा बिस्किट देऊन, पंचतारांकीत हॉटेलाला जाण्याएवढी माझी अजून तेवढी परिस्थिती नाही. मी पगार घेतो त्याचं काम करतो. लोकांना मी समाजरत्न वाटावं एवढं काम मी अजून केलेले नाही. माझा सन्मान व्हावा हा विचार तुमच्या मनात आला याबद्दल मी आभारी आहे. सन्मान कुणाला नको असतो, पण तेवढी माझी पात्रता नाही. तुम्ही वाईट वाटून घेऊ नका. मात्र तरीही समोरील व्यक्ती अगदी जिद्दीने, चिकाटीने त्यांचे मतपरिवर्तन करत होती. थोडी उत्साही तरूण व्यक्ती असल्याने अप्या त्यांना म्हणाले, "अजून तुम्हांला मला खूप काही चांगले काम करता येण्यासारखे आहे. जमेल तेवढे काम करूया. ती व्यक्ती थोडी नाराजीने निघून गेली. अप्या मनात हसले आणि आपल्या नियोजित कामात रमले. पण अप्यांच्या डोक्यात एकच प्रश्न घुमू लागला, तुम्ही पुरस्कार घेणार का?

विहीर व बोअरवेल खुदाई संदर्भात माहिती नसते. त्यामुळे ब-याच बोअरवेल फेल होतात. यासाठी ग्राहकांनी बोअरवेल हे सप्टेंबर ते मे पर्यंत खुदाई करावी. व विहीर खुदाई एप्रिल - ते - मे महिन्यात करावी यासाठी अधिक माहितीसाठी आमच्याकडे संपर्क करावा.

बोअरवेल नियम व अटी याप्रमाणे राहतील.

- श्रीराम बोअरवेल सिंगल फेज व थ्री फेज सबमर्सिबल पंपसेट योग्य दरात फिटींग करून मिळेल सिंधुदुर्ग जिल्हात
- प्रथमच आमच्याकडे अडचणी ठिकाणी ३०० फुट लांब गाडी बाहेर उभी करून, मोठे होल ६" (इंच) बोअरवेल ५०० फुटापर्यंत खुदाई करून मिळेल
- आम्ही इलेक्ट्रॉनिक मशिनने सर्व्हे केलेल्या बोअरवेल पॉईंटला जागेनुसार पर डे (प्रत्येक दिवशी) कमीत कमी ५००० लीटर ते १०००० लीटर पाण्याची १००% हमी दिली जाते.
- आमचेकडून बोअरवेलसाठी पाणी सर्व्हे व बोअरवेल मारून घेतल्यास बोअरवेलला पाणी न मिळाल्यास नियम व अटीनुसार १००% रक्कम १०० दिवसांनी परत दिली जाईल. बोअरवेल पूर्ण झाल्यानंतर संपूर्ण पेमेंट भरून घेतले जाईल तत्पूर्वी आमच्या अॅग्रीमेंट पेपरवरती आपली सही घेतलीजाईल.
- बोअरवेलचे पाणी सर्व्हे करतवेळी अॅडव्हान्स (डिपॉझिट) म्हणून रु.६०,०००/- व ड्राय एरीया (कमी पाण्याचा भाग) असेल तर रु.७०,०००/- पर्यंत अॅडव्हान्स रक्कम जागेवरती भरून घेतली जाईल. त्यानंतर पाणी पॉईंट सर्व्हे केला जाईल. (गोवा एरियामध्ये बोअरवेल अॅडव्हान्स १ लाख रुपये भरून घेतले जाईल.)
- आमचेकडे 3D जर्मन इलेक्ट्रॉनिक टेक्नॉलॉजी मशिनद्वारे १५०० फुटापर्यंत बोअरवेल व विहीरीचा पॉईंट सर्व्हे करून दिला जातो.
- बोअरवेल खुदाई व पंपसेट दोन्ही आमच्याकडून करून घेतल्यास संपूर्ण २ वर्षे पाण्याची गॅरंटी दिली जाईल व २ वर्षात बोअरवेलला पाणी कमी झाल्यास संपूर्ण पेमेंट परत दिले जाईल किंवा त्याबद्दल्यात मोफत दुसरी नवीन बोअरवेल खुदाई करून मिळेल ही ग्राहकांनी नोंद घ्यावी.
- आमचेकडे 1 HP ते 20 HP पर्यंत थ्रीफेज सोलर पंपसेट फायनान्ससह १ वर्षाच्या मुदतीसह फिटींग करून देऊ. (नियम वअटी लागू) कमीत कमी डाऊन पेमेंट ३०% असेल.

- फायदे** - १० वर्षे लाईट बिलाची चिंता नाही, लोडशेडींगची भिती नाही, व्होल्टेजचा कोणताही प्रॉब्लेम नाही, सोलर पॅनेलला १० वर्षांची गॅरंटी व पंपसेटला दोन वर्षांची गॅरंटी.
- आमचेकडे पंपसेटला २ वर्षे गॅरंटी दिली जाते व १ वर्षे संपूर्ण फ्री सर्व्हिस दिली जाते. १ वर्षानंतर सर्व्हिस चार्ज घेतला जातो.
 - तसेच पंपसेट २ वर्षांपर्यंत खराब झालेस दुसरा नवीन पंपसेट पहिल्या गॅरंटीमध्ये फिटींग करून दिला जातो व फक्त सर्व्हिस चार्ज रु. १०००/- घेतले जातील.
 - विहीरीतील गाळ काढून मिळेल. तसेच विहीरीत आडवे होल १० फुट ते २० फुट मारून मिळेल. (१३) आम्ही खुदाई केलेल्या बोअरवेलला दुसऱ्याकडून पंपसेट फिटींग केल्यानंतर त्याची रिपेअर आणि पंपसेट अडकल्यास आमच्याकडून सडहस मिळणार नाही.
 - आमच्याकडे कोणत्याही कंपनीचा पंपसेट, डोमेस्टीक पंप, ओपनवेल पंप. ४ (इंच) / ६" (इंच) सबमर्सिबल जुना पंपसेटदेऊन नवीन पंपसेट योग्य दरात २ वर्षे गॅरंटीसह नवीन पंपसेट घेऊन जा. (नियम व अटी लागू राहतील.)
 - आमचेकडून कॅमेराद्वारे अडकलेला पंपसेट किंवा बोअरवेलचा काही प्रॉब्लेम असेल तर किंवा बोअरवेलच्या पाण्याचा पातळीची संपूर्ण पहाणी करून मिळेल. ८०० फुटापर्यंत संपूर्ण बोअरवेल फक्त रु. ४०००/- पाहणी करून देऊ.
 - जुने बोअरवेल अडचणी ठिकाणी ३०० फुटापर्यंत लांब गाडी उभी करून बोअरवेल साफ करून मिळेल. तसेच हवे असल्यास जास्त खोली वाढवून मिळेल. तसेच अडकलेले पंपसेट योग्य दरात काढून मिळेल
 - आमचेकडे ३ वर्षे गॅरंटी सह होलसेल दरात कॉलमपाईप (बोअरवेल पंपासाठी योग्य) व शेतीसाठी PVC पाईप ऑर्डर प्रमाणे घरपोच मिळेल.

- ◆ 1" - 21kg- 1300 kg (कॅपासिटी) - 10 फुटी - 185/- परनग (500 फुटा पर्यंत)
- ◆ 1,1/4" - 21kg-1800 kg (कॅपासिटी) - 10 फुटी - 252/- पर नग
- ◆ 1 1/2" - 21kg -1900kg (कॅपासिटी). 10 फुटी - 340/- पर - नग
- ◆ 2" - 21kg - 3800kg कॅपासिटी. 10 फुटी - 540/- परनग
- ◆ 2-1/2" - 25kg- 4000 kg -(कॅपासिटी) -(800 फुट) - 610/- परनग
- ◆ 3" - 27kg -9900kg- (कॅपासिटी)- 900 फुट - 1300/- पर नग

अधिक माहिती साठी आमच्याकडे संपर्क करावा. श्रीराम बोअरवेल.

पत्ता : नवीन शिरोडा नाका, जीवनरक्षा हॉस्पिटल समोर, मळगाव रोड, सावंतवाडी - ४१६५९०
 7774851004, *9420293799 *7768898659, *7588570587, 9422874647

Email-shriramborewells99@gmail.com,
 Website: www.shriramborewells.com

सरकारी योजना/नोकरी

पर्यटन क्षेत्रातील उद्योजिकांच्या सक्षमीकरणासाठी
नवी कर्ज योजना

पर्यटन हे सर्वात वेगाने वाढणारे क्षेत्र आहे. त्यामुळे महिलांचा पर्यटन क्षेत्रातील सहभाग वाढवा, महिलांमध्ये उद्योजकता आणि नेतृत्व गुण विकसित करण्यासाठी पर्यटन विभागाने आई हे महिला केंद्रित धोरण जाहीर केले आहे. या धोरणांतर्गत महिला उद्योजिकांसाठी नवी कर्ज योजना सुरू करण्यात आली आहे. पर्यटन क्षेत्रात काम करणाऱ्या महिला उद्योजिकांनी या योजनेचा लाभ घ्यावा असे आवाहन पर्यटन मंत्री गिरीश महाजन यांनी केले आहे.

पर्यटन संचालनालयाकडे नोंदणीकृत असलेले व्यवसाय असल्यास संबंधित उद्योजिका महिला या योजनेसाठी अर्ज करू शकतात. तसेच, पर्यटन व्यवसायामध्ये ५०% व्यवस्थापकीय व इतर कर्मचारी महिला असणे आवश्यक आहे. पर्यटन व्यवसायाकरिता आवश्यक सर्व परवानग्या प्राप्त असाव्यात. पर्यटन संचालनालयाकडे नोंदणीकृत महिलांच्या मालकीच्या आणि त्यांनी चालविलेल्या पर्यटन क्षेत्राशी निगडित व्यवसायाकरिता मान्यताप्राप्त बँकांमार्फत घेतलेल्या १५ लाख रुपये पर्यटन कर्जाच्या रक्कमेवरील व्याज परतावा देण्यात येईल. या योजनेसाठी व्याजाची रक्कम १२% च्या मर्यादित त्यांच्या खात्यात पूर्ण कर्ज परतफेड होईपर्यंत किंवा ७ वर्षे कालावधी पर्यंत किंवा व्याजाची रक्कम ४.५ लाख रुपयांच्या मर्यादेपर्यंत असावे; या तीन पर्यायांपैकी जे आधी घडेल तोपर्यंत व्याजाचा परतावा म्हणून देण्यात येईल.

राज्यातील महिला पर्यटक उद्योजिकांनी अधिक माहितीसाठी www.maharashtratourism.gov.in या संकेतस्थळावर अथवा मुख्यालय - ०२२ ६९१०७६०० क्रमांकावर संपर्क साधावा.

जिल्हांच्या ठिकाणी जिल्हा पर्यटन अधिकारी यांच्याशी संपर्क साधावा.

- कोकण ९१ ९६०४३ २८०००,
- पुणे ९१ ९४२३७ ७५५०४
- नाशिक साठी ९१ ९६८९९०८१११,
- छत्रपती संभाजी नगर ९१ ८९९९० ९७२५५,
- नागपूर आणि अमरावती ९१ ८४२२८ २२०५८ / +९१ ९२२६७७९७२९

या मोबाईल क्रमांकावर संपर्क साधावा असे आवाहन पर्यटन संचालनालय, पर्यटन विभाग, यांच्याकडून करण्यात आले आहे.

स्टाफ सिलेक्शन कमिशन भरती २०२४.

स्टाफ सिलेक्शन कमिशन भरती २०२४ घेण्यात येणार आहे.

⇒ पदाचे नाव: वरिष्ठ तांत्रिक सहाय्यक, ग्रंथालय आणि माहिती सहाय्यक, हिंदी टंकलेखक, प्रयोगशाळा परिचर, उप रेजर, ग्रंथपाल, तंत्रज्ञ, कॅन्टीन अटेंडंट, स्टोअर लिपिक, कनिष्ठ अनुवादक, ड्राफ्ट्समन, विभाग ग्रेड दोन, तीन, लोअर डिव्हिजन लिपिक, डेटा एंट्री ऑपरेटर, लिपिक कॅन्टीन, स्टोअर कीपर, कनिष्ठ लेखापाल, फायरमन, मल्टी टास्किंग स्टाफ मिनिस्ट्रियल, फार्मासिस्ट, स्टेनोग्राफर, कन्फेशनर कम कुक, सिव्हिल मोटर ड्रायव्हर सामान्य ग्रेड, ड्रायव्हर, नर्सिंग ऑफिसर, सब एडिटर इ.

⇒ रिक्त पदे: 5,000+ पदे.

⇒ नोकरी ठिकाण: संपूर्ण भारत.

⇒ वयाची अट: किमान १८ वर्षे आणि कमाल ३० वर्षे.

⇒ आवेदन का तरीका: ऑनलाइन.

⇒ आवेदन का अंतिम तारीख: 28 फेब्रुवारी 2024.

Number of Posts (एकूण पदे). 5,369 Vacancies

अधिकृत वेबसाईट - <https://ssc.nic.in/>

अर्जाची पद्धत - Online

अर्ज करण्याची शेवटची तारीख) -28th February 2024

शैक्षणिक पात्रता)

- Matric Level: Class 10 High School Exam in Any Recognized Board in India.
- Intermediate Level: 10+2 Intermediate Exam in Any Recognized Board in India.
- Gradation Level: Bachelor's Degree in Any Stream in Any Recognized University in India.

Age Limit (वयाची अट) - [SC/ST:05 वर्षे सूट, OBC: 03 वर्षे सूट]

- Minimum - 18 years and maximum- 30 years.
- For Post wise age limit Details Follow Notification PDF Given Below.

Selection Process (भर्ती प्रक्रिया)

Recruitment to Selection Posts will be made through Examination in Computer Based Mode consisting of Objective Type Multiple Choice Questions.

Application Fee (अर्ज शुल्क)

- Fee payable: Rs. 100/- (Rupees One Hundred only).
- Women candidates and candidates belonging to Scheduled Castes (SC), Scheduled Tribes (ST), Persons with Benchmark Disabilities (PwBD) and Exservicemen (ESM) eligible for reservation are exempted from payment of fee.

Starting Date For Online Application

1st February 2024

Last Date For Online Application

28th February 2024

वास्तव

हळदी कुंकू समारंभ - स्त्री प्रबोधनाचे व्यासपीठ व्हावे !

सौ. मोक्षदा घाणेकर, काळाचौकी, मुंबई

यावर्षी मकरसंक्रांत ते रथसप्तमी असा सुमारे १ महिन्याचा कालावधी आल्याने सार्वजनिक हळदी कुंकू साजरा करण्याच्यासाठी बराच अवधी मिळाला आहे. यावर्षी लोकसभा निवडणुकाही असल्याने महिला मतदारांची मते आपल्याकडे वळवण्यासाठी समस्त पक्ष कामाला लागले आहेत. त्यासाठी हळदी कुंकू समारंभाचे आयोजन करून मोठमोठे इव्हेंट भरवले जात आहेत. पक्षाचे नियोजित उमेदवार या इव्हेंटचा सारा खर्च उचलत आहेत. भावी उमेदवाराच्या छायाचित्रासह पक्षाचे चिन्ह असलेले लेबल लावून वाण म्हणून महिलांना भेटवस्तू दिल्या जात आहेत. सार्वजनिक मंडळे, सामाजिक संस्था यांच्या वतीनेही दरवर्षीप्रमाणे हळदी कुंकू कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात येत आहे. आयोजकांकडून स्त्रियांच्या मनोरंजनासाठी गाण्यांच्या भेंड्या, संगीत खुर्ची, नाव घेण्याच्या स्पर्धा, होम मिनिस्टर यांसारखे खेळ ठेवले जात आहेत. रोजच्या दगदगीतून विरंगुळा म्हणून यासर्व गोष्टी ठीक वाटत असल्या तरी यातून मनोरंजनाखेरीज अन्य काहीच साध्य होत नाही हेही खरे.

सध्याची सामाजिक स्थिती पाहता स्त्रियांवरील अत्याचाराचा आलेख दिवसागणिक चढतो आहे. ६ महिन्यांच्या कोवळ्या बालिकेपासून ८० वर्षांच्या वयोवृद्धाही वासनांधांच्या बाली पडत आहेत. मुलींच्या हाती आलेले स्मार्ट फोन्स आणि त्यामध्ये मिळणारा अमर्यादित इंटरनेट पॅक यांचा सदुपयोग पेक्षा दुरुपयोग अधिक होऊ लागला आहे. हल्लीचे चित्रपट आणि वेब सिरीज यामध्ये खुलेआम दाखवली जाणारी अतिरिजित प्रणयदृश्ये, अनेतिक संबंधांना खतपाणी घालणारे कथानक, यातील अभिनेत्रीचा तोकड्या कपड्यांतील मुक्त वावर, स्टार्डल स्टेटमेंट म्हणून अभिनेत्रींकडून सहजपणे केले जाणारे मद्यपान आणि धूम्रपान, रात्री अपरात्री बार आणि पबमध्ये थिरकणे, एका बॉयफ्रेंडशी ब्रेकअप करून दुसरा बॉयफ्रेंड पकडणे, विवाहाआधी शारीरिक संबंध ठेवणे, पदोपदी शिब्यांचा स्वेर वापर या सर्वांचा परिणाम हल्लीच्या पिढीतील मुलींवर पडू लागला आहे. या सर्व गोष्टीप्रतीचे आकर्षण मुलींमध्ये वाढू लागले आहे.

चित्रपटांतील अशा दृश्यांवर आणि प्रसंगांवर सेन्सॉर बोर्ड कात्री न लावता 'अ'प्रमाणपत्र(प्रीडंसाठी) देऊन आपली जबाबदारी झटकते आहे. वेब सीरिज तर सेन्सॉर बोर्डच्या अखत्यारीतच येत नाही त्यामुळे आपल्या घरच्या मुलींना या सर्वांपासून दूर ठेवण्यासाठी त्यांच्यावर पुरेसा धाक ठेवणे आज पालकांचे कर्तव्य बनले आहे. पाश्चिमात्य संस्कृतीच्या प्रभावामुळे सध्याच्या मुली भारतीय संस्कृतीपासून दुरावू लागल्या आहेत. कपाळावर कुंकू किंवा टिकली लावणे, मनगटांत बांगड्या घालणे ओल्ड फॅशन वाटू लागले आहे. हल्ली तर गळ्यातले मंगळसूत्र हातात बांधण्याची फॅशन हळूहळू जोर धरू लागली आहे. आजमितीला वासनांधांच्या वखवखलेल्या नजरा चोहोबाजूंनी फिरत आहेत, हिंदूंचा वंशविच्छेद करू पाहणारे लव्ह जिहाद सारखे संकट प्रत्येक क्षेत्रात सावज शोधत आहे. अशावेळी स्त्रीशक्तीचा केवळ मनोरंजनामध्ये अपव्यय करण्याऐवजी स्त्रियांना सर्वांधाने सक्षम होण्यासाठी प्रेरणा देणाऱ्या कार्यक्रमांचे हळदी कुंकू समारंभाच्या निमित्ताने आयोजन करणे काळाची गरज बनली आहे. हळदी कुंकू हा जसा स्त्रियांच्या संघटनशक्तीचा कार्यक्रम आहे तसा स्त्रीमधील शक्तीच्या पूजनाचा धार्मिक कार्यक्रमही आहे. स्त्रीच्या भूमध्यावर हळद कुंकू लावणे म्हणजे स्त्रीमधील आदिशक्तीचे पूजन करणे. त्यामुळे या धार्मिक कार्यक्रमांमध्ये हिंदू धर्माची आणि प्राचीन अशा भारतीय संस्कृतीची महती सांगणारी व्याख्याने, धार्मिक कृतींचे महत्व सांगणारी प्रवचने आणि संकटकाळात स्वतःचे रक्षण करण्यास समर्थ बनण्यास शिकविणारी स्वसंरक्षण प्रशिक्षणाची प्रात्यक्षिके यांसारख्या उपयुक्त कार्यक्रमांचे आयोजन करायला हवे, पाश्चात्य संस्कृतीच्या आहारी गेल्यामुळे स्त्रियांचे होणारे नुकसान, भोगवादाचे दुष्परिणाम, भारतीय इतिहासात अजरामर झालेल्या पराक्रमी स्त्रियांची चरित्रे यांविषयी माहिती देणारी व्याख्याने यानिमित्ताने आयोजित केली जावीत.

छत्रपती शिवाजी राजे पुन्हा जन्माला यावेत असे प्रत्येकाला वाटते, मात्र शिवाजी महाराज जन्माला येण्याआधी समर्थ अशा जिजाऊ जन्माला येणे आवश्यक आहेत. यासाठी प्रत्येक स्त्रीने जिजाऊंचा आदर्श घेणे आणि त्यांचा वारसा पुढच्या पिढीकडे सोपावणेही तितकेच गरजेचे आहे. स्त्री ही साऱ्या कुटुंबाची जननी असते त्यामुळे त्या स्त्रीमध्ये जसे संस्कार असतील, तसेच ते पुढे निपजतील यासाठी स्त्रीने आपले दायित्व समजून घेऊन आपल्या पाल्यांवर तसे संस्कार करणे गरजेचे आहेत. हळदी कुंकू समारंभ अशा विचारांची देवाणघेवाण करणारे एक चांगले व्यासपीठ आहे त्याचा केवळ मनोरंजनासाठी अपव्यय होऊ नये.

अध्यात्म

ज्योतिर्विद
उदय हुदवडकर,
बुरबावडे- देवगड
मो.८३९००५३९८४

आरोग्य आणि मुद्रा

नमस्कार मंडळी! मंडळी अध्यात्मात आरोग्य हा विषय अत्यंत महत्त्वाचा आहे. आरोग्याचा संबंध परमेश्वराने आपल्याला गर्भावस्थेतच प्रदान केलेल्या मन, आत्मा आणि शरीर या तीन बाबींशी आहे. खरे तर या तीन गोष्टींचे आरोग्य तीन स्वतंत्र पातळींवर राखणे आवश्यक असते. त्यांनुसार आहार, विहार, आचरण, अष्टांग योग साधना पद्धती वगैरे प्रचलीत आहेत. पृथ्वी, जल, अग्नी, वायू व आकाश या पंचमहाभूतांच्या आधारे सर्व भौतिक सृष्टीची निर्मिती झालेली आहे. आपल्या शरीरातही ही पाच तत्वे अस्तित्वात असतात हे वेगळे सांगणे न लगे. ही पाच तत्वे 'पिंडी ते ब्रह्मांडी' सर्वत्र व्यापून राहिलेली आहेत. आपल्या शरीरातील पायाचा भाग हा पृथ्वीच्या दिशेने पृथ्वीशी निगडित असल्याने पृथ्वी तत्वाचा मानला गेला आहे. कमरेच्या भागात जलसंधारण आणि जलविसर्जनाची योजना असल्याने या ठिकाणचा भाग जलतत्वाचा मानला गेलेला आहे. पोटाच्या ठिकाणी जठराग्निची व्यवस्था असल्याने येथील भाग अग्नीतत्वाचा मानला गेलेला आहे. त्यावरील छातीच्या ठिकाणी फुफुसांद्वारे हवेचे आत-बाहेर संक्रमण करण्याची योजना असल्यामुळे या ठिकाणी वायुतत्व मानले गेले आहे आणि मस्तकाचा भाग हा ऊर्ध्वगामी आकाशाशी निगडित असल्याने या ठिकाणी आकाशतत्व मानले गेले आहे. त्या त्या ठिकाणचे शारीरिक अवयव हे त्या त्या तत्त्वानुसार कार्य करताना आढळतात.

पंचमहाभूतांतील पृथ्वी, जल, अग्नि आणि वायू ही चार तत्वे अणुरूप मानली गेली आहेत तर पाचवे आकाशतत्व हे व्यापक मानले गेले आहे.

शरीरातील सर्व शक्ती हातामध्ये एकवटली असल्यामुळे अंगठ्यामध्ये अग्नीतत्व, बाजूच्या तर्जनी या बोटात वायुतत्व, त्या शेजारील मध्यमा या बोटात आकाशतत्व, त्या शेजारील अनामिका या बोटात पृथ्वीतत्व आणि उर्वरित करंगळीत जलतत्व. अशाप्रकारे प्रातिनिधिक स्वरूपात या सर्व पंचमहाभूतांचे एकत्रिकरण हातांच्या पाच बोटांमध्ये झालेले असते. हातांच्या या बोटांचा परस्परश्रीं एकत्रित स्पर्श साधून केलेली क्रिया म्हणजेच 'मुद्रा'. धर्मशास्त्रात कोणत्याही धर्मकृत्यात त्या त्या कर्मानुसार आवश्यक असणारी मुद्रा करण्याचे सूचित केले गेले आहे. त्यानुसार मुद्रांचे अनेक प्रकार शास्त्रांमध्ये सांगितले गेले आहेत. अंगुठ्याचा ज्या बोटाच्या अग्राशी स्पर्श होतो त्या बोटाचे (अंगुलीचे) तत्व वाढते; याउलट अंगठ्याचा ज्या बोटाच्या मुळाशी स्पर्श होतो त्या बोटाचे तत्व कमी होते. या गुणधर्माचा यथोचित उपयोग आरोग्यासाठी तत्त्वांची उणीव भरून काढण्यासाठी अथवा तत्त्वांचा अतिरेक कमी करण्यासाठी केला जाऊन पंचतत्त्वांचे सुयोग्य संयोजन किंवा संतुलन साधले जाते. असे असल्यामुळे आरोग्य आणि मुद्रा यांचा एकमेकांशी घनिष्ठ संबंध असतो.

अध्यात्मात मानस पूजेला विशेष महत्त्व दिले गेले आहे. पूजा हा विधी देवाकडे काही मागण्यासाठी, अपेक्षापूर्तीसाठी किंवा अपेक्षित फलप्राप्तीसाठी बहुतांशी पार पडत असतो. खरे तर देवपूजा ही परमेश्वराने आपल्याला प्रदान केलेल्या मन, आत्मा आणि शरीर या तीन मुद्दलींच्या लाभानिमित्त परमेश्वरप्रति कृतज्ञता अभिव्यक्त करण्यासाठी करावयाची आचरणार्थक कृती असते. यातून देवाची कृपा होऊन मन, आत्मा आणि शरीर यांच्या सुदृढीकरणार्थ परमेश्वराकडून कार्यशक्ती (ऊर्जा) प्राप्त होत असते. मानसपूजेत एखाद्या इष्ट देवतेचे ध्यान करून अंगुष्ठ्याने (अंगुठा) कनिष्ठिकेस (करंगळी) स्पर्श करून ' लं ' या पृथ्वीबीजाने पृथ्वीतत्वाच्या गंध, हळद आणि कुंकू यांचे देवतेला समर्पण होत असते. तर्जनीने (अंगुठ्याच्या बाजूचे बोट) अंगुठ्याच्या मुळास स्पर्श केल्याने ' हं ' या अवकाशबीजाने देवतेला आकाशतत्वाचे फुल समर्पित होत असते. तर्जनीने अंगठ्याला स्पर्श केल्याने ' यं ' या वायुबीजाने वायुतत्वाचा धूप देवतेस समर्पित होत असतो. अंगठ्याने मध्यमेस (मथले बोट) स्पर्श केला असता ' रं ' या वह्निबीजाने अग्नितत्वाचा दीप देवतेस समर्पित होत असतो. अंगठ्याने अनामिकेस (करंगळी आणि मथले बोट यांच्यामधील बोट) स्पर्श केल्याने ' वं ' या अमृतबीजाने अमृततत्वाचा नैवेद्याचे समर्पण देवतेला होत असते. अशाप्रकारे अनुक्रमे १) पृथ्वीमुद्रा, २) ज्ञानमुद्रा, ३) वायुमुद्रा ४) वह्निमुद्रा आणि ५) आपमुद्रा या पाच मुद्रांनी पंचोपचारे मानसपूजा होत असते आणि संबंधित तत्त्वांच्या संलग्न असणाऱ्या शरीराच्या अवयवांना या मानस पंचोपचारांचा लाभ होतो आणि त्या अवयवांमधील विकृती दूर होत असतात. अर्थात मानसपूजेतून आरोग्य साधत असते.

आरोग्यासाठी समतोल आहार किंवा भोजन अत्यंत अत्यावश्यक असते. भोजनविधीत १) प्राण, २) अपान, ३) व्यान, ४) उदान आणि ५) समान या पंचप्राणांना आणि पर्यायाने आरोग्यासाठी जठराग्नि अन्नाची आहुती देऊन एक प्रकारे यज्ञकर्म केले जात असते. भोजनविधीच्या वेळी तसेच देवतेला नैवेद्य अर्पण करताना तर्जनी, मध्यमा आणि अंगुठा एकत्र आणून प्राणमुद्रा करून "ॐ प्राणाय स्वाहा!" असे उच्चारत प्राणाला आहुती दिली जाते. अंगुठा, मध्यमा आणि अनामिका यांना एकत्रित आणून अपानमुद्रा करीत "ॐ अपनाय स्वाहा!" असे उच्चारून अपानाला आहुती दिली जाते. अंगुठा, अनामिका आणि कनिष्ठिका यांच्या एकत्रित स्पर्शाने "ॐ व्यानाय स्वाहा!" असे उच्चारत व्यानाला आहुती दिली जाते. तर्जनी, अनामिका आणि अंगुठा यांच्या एकत्रित उदानमुद्रेने "ॐ उदानाय स्वाहा!" या उच्चाराने उदानाला आहुती

दिली जाते तसेच पाचही बोटांनी एकत्र स्पर्श करून समानमुद्रा करीत "ॐ समानाय स्वाहा!" असे म्हणत समानाला आहुती दिली जाते. अशाप्रकारे भोजनविधीत पाच प्राणांना मुद्रांनी लाभ होऊन आरोग्य लाभते. त्याचप्रमाणे देवतांना नैवेद्य समर्पित करताना पंचप्राणांच्या मुद्रांनी खऱ्या अर्थाने देवतासायुज्य प्राप्त होते.

श्री कालार्पणमस्तु।

स्वादिष्ट क्रीम चीजसह नाविन्यपूर्ण पदार्थ

आज आपण स्वादिष्ट क्रीम चीजसह नाविन्यपूर्ण पदार्थ बनवायला शिकणार आहोत. चला तर मग आज नवीन पदार्थ करून पाहूया.

लुसलुशीत, मऊशार आणि सौम्य चव सह, क्रीम चीजचा शोध अमेरिकन डेअरी मध्ये लागला. शकतो. अगदी मनसोक्त मलईदार आणि समृद्ध, अशा अमूल क्रीम चीज ने भारतीयांच्या मनात एक अनोखे स्थान कोरले आहे.

क्रीमयुक्त पोत पसरणे सोपे करते, ते बनवते क्रीम चीज हा पदार्थ बॅगल्स आणि टोस्टसाठी अतिशय उपयुक्त आणि चवदार ठरतो. हे खरपूस भाजलेले पदार्थ, विशेषतः चीजकेक्स, कुकीज आणि पेस्ट्रीसाठी देखील एक प्रमुख घटक आहे आणि सॉस घट्ट करण्यासाठी आणि जोडण्यासाठी देखील वापरला जाऊ शकतो.

चीज त्याच्या क्लासिक फॉर्ममध्ये किंवा क्रिएटिव्ह रेसिपीचा एक भाग म्हणून वापरता येते आणि अप्रतिम चवीचा आनंद लुटता येतो. तुमच्या डिशेस उत्तम करण्यासाठी

चीजसारखाच आपला भारतीय पदार्थ म्हणजे लोणी. लोणी आणि मिल्क ब्रेड यांची सांगड तर अतिउत्तम याचा विविध प्रकारे वापर करता येतो .

तव्यावर मिल्क ब्रेड खरपूस भाजून घ्यावा किंवा टोस्टरमधून भाजून घ्यावा. त्यावर ताजे काढलेले लोणी पसरून लावावे

माझा भारत महान

भारत माझा मी देशाचा
आम्हा असे अभिमान
भारत भूची आम्ही लेकरे
आनंदे नांदू ठेवूनी भान

भारत माझा मी देशाचा
आम्हा असे अभिमान
जिच्या मस्तकी मुकूट हिमालय
स्वर्गाहूनी सुंदर भारत महान

भारत माझा मी देशाचा
आम्हा असे अभिमान
गड,सागर , डोंगर , वृक्षवेली ,
इथे जन्मले अनके वीरमहान

भारत माझा मी देशाचा
आम्हा असे अभिमान
विजयी पताका फडकत ठेवू
जयहिंद नारा ठेवू करू भारत महान

सौ .सविता संदिप महाडिक
मु .पो . वाकवली

देशाची प्रगती.

देश माझा भारत
प्रगती करती सतत
वैज्ञानिक लावती शोध
आध्यात्मिक देती बोध.

वैद्य देती जीवनदान
परिचारिका सेवेत मग्न
असे त्यांचे कार्य महान
आरोग्याचे होई पूर्ण स्वप्न.

माहिती तंत्रज्ञानाची कास
धरावी प्रगतीसाठी खास
ज्ञानदवार खुले हमखास
त्यासाठी करावेत सायास.

शिक्षण गंगोत्री अवरित
ज्ञानाचे झरे नित्य पाझरत
घ्यावे जाणून अद्ययावत
व्हावे ज्ञानी नखशिखांत.

असावे इंद्रधनु ज्ञानाचे खास
शोभावे नित्य ते दिस-मास
प्रयत्ने सायासे यश हमखास
हसावे अभिमाने दिलखुलास.

असावी प्रगती अशी छान
बाळकडू नेत्रीअंजन खास
वाटावा आम्हा देशाभिमान
लागावा तनमनाचा कस.

सुखदा सयाजीराव
गोरड.

जय जगदंबे

जोडूनी दोन्ही कर विनविते वरदेवते तु पाव गे
संकटात असताना,
कोण रक्षिल अंबिके
प्रार्थिते तुज जगदंबे,
हाक मारिते
पदर पसरुनी, जोगवा वाढ गे माते

दयावंत कृपावंत जगदंबे,
शरण आले तुझ्या चरणी
पदोपदी अपार झाल्या पापांच्या राशी
ये माय भवानी,
सत्वर ये धावूनी

तुझ्या नामाने,
विघ्न संकटाचे भस्म होऊ दे माते
संतती, संपत्ती, सन्मती सद्गती मिळू दे
तुझ्या नावाचा जागर अखंड चालू दे

रक्षण करण्या महिषासुरमर्दिनी
धाव माते धाव ग, धाव माते धाव ग.
सखया तुम्हीच व्हा आता
वाट नका बघू आता
मीच माझी महिषामर्दिनी
शक्ती दे ग मायं, शक्ती दे ग माय

उंबरा ओलंडूनी मी,
घरा बाहर पडले
हिच माझी लक्ष्मणरेषा,
आज मी ओलांडली
खरी स्वामीनी झाले आता
मी ना घाबरणार कुणाला
दुष्टांचा करीन मी संहार
हेच ध्येय पुढे आता

कविता लिहिण्यापेक्षा,
कविताच जगा
सारेच होईल छान,
हिच ठेवा आशा

निर्मला वाल्हेकर
पुणे

मार्ग शोधा

वाडवन

प्रमोद राजळ,
सावंतवाडी.

पुण्यातल्या वाडा संस्कृतीचा मूळ इतिहास.

समुद्रात इसवन...
रानात सागवन...
तशी घरात वाडवण...

समुद्रात इसवनाक मोठो आणि रानात सागवनाक मोठो मान तसोच वाडवणीक सुध्दा घरात मोठोच मान हा....
नविन वाडवण घेतली काय ती घरात हाडुच्या आधीच घराच्या पावंड्यावर ठेवून तिच्यावर पाणी घालून हळद, कुंकु लावून तिका घरात प्रवेश मिळता..
आता जस जशी घरा बदालली तस तशी मात्र वाडवणी लावुची जागा सुधा बदलुक लागली..
पयली वाडवण ही फक्त घराच्या एका कोप-यात खुठ्याकच अडकुन ठेवत कित्याक तर कोणाच्या वंडाळ्याक येता नये, कोणाक हिर लागता नये आणि कोणाक चुकानच जर ह्या वाडवणीचो हिर लागलोच तर त्या हिराचा वाईच सा पुढचा टोक मोडून टाकुचा लागता. हिराचा टोक खेका मोडीत तर हिर लागनारो हिरा सारखो बारीक होता नये...
आता मात्र वाडवण खयव कशीव टाकलेली असता..
वाडवण कितकीव झरली तरी ति उपयोगाक मात्र कधी काय कमी नाय पडना वाईच झरली काय मगे खळ्यात येवुन वावरता.आणी हिचो झरान शाप खुटारो झालो काय मगे ती दोरांच्या वाड्यात मोठा काम पार पाडता..
ह्याच वाडवणीच्या मुगड्यान तसा ब-या ब-या पोरा टोरांका सुधरुन वटणीवर हाडल्यान हा कितक्या ता अवथांडी पोर असादे आवशी बापाशीच्या हातसुन वाडवणीच्या मुगड्याचो पाटीवर बरो एक कुंकुन रपाटो पडलो काय सोमती पोर सुता सारखी सरळ लाईनीत येईत..
तसा वाडवण बनवुचा कसब कोणा साधारणश्या माणसाक जमाचा नाय वाडवण वळुक तसो कसबी माणुसच लागता.
मुगडो घट इलो तरच वाडवण घट टिकावत रावता.
तसा हिच्या बदल सांगाक गेला तर खुप हा पुरो दिवस सरात पण वाडवणीचो उपयोग कधी नाय सराचो...
हाली ही माझी वाडवण खय धापो झाली हा कोण ता उचलुन घेवुन गेला ता अजुन तगत हाडुन देवुकच नाय हुनान ही गजाल हय सांगाची लागली...

(पान ४ वरून)

उजेड व हवा वाड्यात यावी म्हणून चिंचोळ्या उभट आकाराच्या लाकडी खिडक्या असत. त्याच्या वरच्या बाजूला उजेडासाठी रंगीबेरंगी काचा लावल्या जात. वरच्या बाजूला महिरप आणि उभ्या गोल छोट्या खांबांचा सुरक्षेसाठी कठडा, असं स्वरूप पुण्यातीलच नव्हे तर अन्यही बहुतांश वाड्यांमधे आढळते. काटेकोर संरक्षण व्यवस्था आणि वास्तुशास्त्रीय परंपरा यामुळे वास्तुरचनेवर जरी बंधन असली तरीही कारागिरांनी आपली वैशिष्ट्ये प्रकट केलेली आढळतातच. त्यासाठी त्यांनी वास्तूचा अंतर्भाग निवडला. कारण बाह्यरूप जरी पारंपरिक असले तरी अंतर्भागात हवे तसे बदल करून नावीन्य आणणं या कलाकारांना कठीण नव्हतं. ही कला वैशिष्ट्ये लाकडी कोरीव कामातून, भिंतीमधील खिडक्या झरोक्यातून, कोनाडे- महिरपी तून, छतावरील नक्षीकामाने आणि खांब कमानीतून ठायी ठायी प्रकट झालेली दिसतात.

वाड्याच्या उभारणीत लाकडाचा उपयोग भरपूर प्रमाणात केला गेलेला दिसतो. तळखडे, सुरुदार खांब, तुळ्या, छताच्या पट्ट्या, कडीपाट, दरवाजे, खिडक्या, जाळ्या, झरोके सर्व लाकडीच असे. भिंती या चपट्या सपाट विटा वापरून बांधलेले असत. त्यावर मातीचे किवा चुन्याचे प्लॅस्टर करत. कोरीवकाम अत्यंत मऊ मळलेल्या चुन्याच्या मिश्रणातून केलं जात असे. सायंकाळी कोनाड्यातील दिवे, झुंबरे, छताला टांगलेल्या काचेच्या हंड्या, भिंतीला अडकवलेले दिवे यात मेणबत्त्या लावून भरपूर उजेड केला जात असे. त्याशिवाय समया, तेलाचे दिवे ठिकठिकाणी पेटवले जात. या सर्वांचा प्रकाश किंचित पिवळसर असल्याने त्यात उठून दिसण्यासाठी अंतर्भाग मुदामच गडद केलेला असे. लाकडी कामाला काळ पॉलिश केले जायचे. (तेल व काजळी या मिश्रणातून तयार झालेलं पॉलिश) भिंती कावेच्या रंगाने रंगवलेल्या असत. बैठक भरजरी कापडांची असून जमिनीवर पूर्ण गालिचे पसरलेले असत. छत बऱ्याच वेळा काळ्या तकाकीच्या लाकडी पटईचं, तर मोठ्यांच्या घरातून लाकडी किवा हस्तिदंती कोरीवकामाने नटलेलं असे. छताला कापडही लावत. किंचित पिवळा प्रकाश या सर्वांवर पडला की संपूर्ण वातावरणाला एक वेगळीच झळाळी अन् भारदस्तपणा येई. समया, मेणबत्त्यांच्या प्रकाशात उजळून निघणाऱ्या वाड्याच्या अंतरंगाची मोज काही वेगळीच.

दुर्दैवाने आजमितीस वाडा ही संकल्पनाच पुण्यातून हद्दपार झाली आहे. नव्या ओनरशिप प्लॅट्सच्या बेसुमार बांधकामांमुळे ती संपूर्ण नामशेष झाली आहे. त्यामुळे पुणेरी वाडे व त्यामागील संकल्पना काय होती याची ओळख पुण्यातल्या नव्या पिढीला होणं आवश्यक आहे. हल्लीच्या काळात आधुनिक बांधकामात एखादा वाडा बांधणं अशक्य नाही, परंतु त्यात ही वाडा संस्कृती कशी निर्माण करणार ? फार उशीर झाला आहे. कारण ती निर्माण करणारी वाट आपणच कायमची बंद केली आहे.

छायाचित्रण

कु. सोहम
घाडीगांवकर याने
काढलेले छायाचित्र.

हौसला एक आशा एक

कु.ध्रुविका गणेश आगे
इ. ९वी. A
ऑक्सफर्ड पब्लिक स्कूल
चारकोप कादिवली (प)
मुंबई.

हौसला एक आशा एक - नवीन काही करून दाखवायची चमक एक.!

आयुष्यात मला काहीतरी करायच आहे त्यासाठी मला खूप मेहनत घ्यावी लागणार आहे आणि मला खूप काही गमवावं लागणार हे मला आज कळालं. मला आता माझे स्वप्न साकार करायचे आहे आणि त्यासाठी कोणीही मदत करणार नाही ह्याची खात्री आजच्या लोकांत दिसत आहे पण मी प्रयत्न करणे सोडणार नाही, त्यात कीतीही संकट आली तरी त्यांचा सामना करेन, कारण, जो संकटांना पार करतो तोच खरा यशस्वी होतो आणि मला यशस्वी व्हायचे आहे.

या जगात मला हार मानून चालणार नाही. मला मोठे बनायचे आहे व माझ्या पप्पांना मदत करायची आहे. मी रोज स्वतःला विश्वास देते व म्हणते, "तु करू शकतेस हार मानू नकोस, तुझ्या जीवनात संकट जरी आली तरी गणपती बाप्पा व तुझे मम्मी पप्पा आहेत तुला मदत करायला " मला खात्री आहे की माझं स्वप्न पूर्ण होईल आणि माझ्या मम्मी, पप्पाच्या डोळ्यांतून आनंद अश्रू येतील . लोक काय बोलतात ह्याकडे लक्ष देऊ नकोस . मनात हौसला ठेव स्वावलंबी बन आणि दुसऱ्यांना मदत कर असे मी माझ्या मम्मीच्या संस्कारातून शिकले.

कारण दुसऱ्यांना मदत केली तर ते परत आपल्याकडे येतं व बाप्पा आपल्यालाही नंतर वेळ आल्यावर मदत करतात. मला स्वतःच जीवन जगुन स्वप्न साकार करून माझ्या परिवाराला नेहमी खुश ठेवायचे आहे. म्हणून मी आभ्यास करत राहते व ज्ञानार्जन करत राहाते. कारण माझ्या मध्ये काही नवीन करून दाखवायची चमक आहे व ती चमक मी माझ्या आयुष्यात मिळवणारच आणि आयुष्यात मला एक क्षणही वाया घालवायचा नाही कारण तो एकदा निघुन गेला तर परत येणार नाही हे मला माहित आहे .

चंद्रनगर शाळेस हार्मोनियम भेट

दापोली- मिशन आपुलकी व शै. उठाव योजनेतर्गत दापोली तालुक्यातील जिल्हा परिषदेच्या चंद्रनगर मराठी शाळेस हार्मोनियम, डग्गा व तबला भेट स्वरुपात मिळाला आहे. शालेय व्यवस्थापन समितीचे अध्यक्ष रुपेश बैकर यांच्या प्रयत्नांतून शाळेस ही भेट मिळाली आहे.

दापोली तालुक्यातील चंद्रनगर मराठी शाळेचे विद्यार्थी विविध स्पर्धा व परीक्षांमध्ये चमकत आहेत. सलग दोन वर्षे या शाळेतील विद्यार्थी इस्रो भेटीसाठीही पात्र ठरले आहेत. शाळेची प्रगती व किर्ती सर्वत्र पसरली असतानाच शाळेच्या माजी विद्यार्थ्यांनीही आता शाळेत विविध सोईसुविधा उपलब्ध होण्यासाठी मदतीचा हात पुढे करणे सुरु केले आहे.

दा शालेय व्यवस्थापन समितीचे अध्यक्ष रुपेश बैकर हेदेखील शाळेच्या सोईसुविधांसाठी सतत प्रयत्न करीत असतात. त्यांच्याच प्रयत्नातून शाळेचे माजी विद्यार्थी असलेले प्रदीप मिसाळ व त्यांचे मुंबईस्थित मित्र सतीश शेटी, वसंत शेटी, संदीप सावंत यांच्या सहकार्यातून चंद्रनगर शाळेची सांस्कृतिक गरज ओळखून शाळेस हार्मोनियम, डग्गा व तबला भेट स्वरुपात देऊन शाळेच्या मिशन आपुलकी अभियानास हातभार लावला आहे. नुकत्याच एका छोट्याखानी कार्यक्रमात या दात्यांनी या वस्तू शाळेच्या मुख्याध्यापिका अर्चना सावंत यांच्याकडे सुपूर्द केल्या आहेत. मिशन आपुलकी अभियान व शै. उठाव योजनेतर्गत शाळेतील शिक्षक मानसी सावंत, बाबू घाडीगांवकर, मनोज वेदक, अर्चना सावंत आदी सर्व नेहमीच प्रयत्नशील असतात. शाळेतील विद्यार्थी व पालक त्यांच्या वाढदिवसानिमित्तही शाळेस वस्तुरूप भेट देत असतात. हार्मोनियम, डग्गा व तबला सारखी संगीत वाद्ये शाळेस दिल्याबद्दल शाळेच्या मुख्याध्यापिका अर्चना सावंत यांनी सर्व दात्यांचे आभार मानले आहेत.

पाणी अडवा, पाणी जिरवा

कु.पुर्वा सचिन जगदाळे.
इयत्ता-सातवी

'पाणी अडवा, पाणी जिरवा' हा प्रकल्प आमच्या गावात करतात. प्रत्येक गावकरी पाणी अडवतो पाण्याचा काटकसरीने वापर करतो. पाणी वाया घालवत नाही. लोक पाणी हेच जीवन हे मानतात लोक पाण्याला पाण्याला जीवन असे म्हणतात. 'पाणी अडवा, पाणी जिरवा' या प्रकल्पासाठी लोक अंधोळ करतो ते पाणी, कपडे धुतो ते पाणी, भांडी घासतो ते पाणी पाडपाद्वारे बागेमध्ये झाडापर्यंत पोहोचेल याची सोय करतो त्यामुळे झाडे जगतील त्यांची वाढ होईल मग पृथ्वीवर झाडांची संख्या जास्त होईल. पृथ्वीवर झाडांची संख्या जास्त झाल्याने कधीच दुष्काळ पडणार नाही, आपल्याला पाण्याची कमतरता भासणार नाही.

'पाणी आडवा, पाणी जिरवा' या प्रकल्पासाठी आमच्या गावातील गावकरी सभा करतात. त्या सध्या मध्ये 'पाणी आडवा पाणी जिरवा' या प्रकल्पासाठी उपाय सुचवतात. मग गावकरी 'पाणी अडवा पाणी जिरवा' या प्रकल्पासाठी गावातील जास्त पाणी असलेल्या नदीवर बंधारा बांधायचे ठरवतात. बंधारा बांधण्यासाठी गावातील काही माणसे ठेवतात. दुसऱ्या दिवशी ठरवलेली माणसे नदीवर येऊन बंधारा बांधण्याचे काम सुरु करतात.

पाणी आडवा पाणी जिरवा' या प्रकल्पासाठी अजून दुसरा उपाय गावकरी करतात. पावसाळ्याचे पाणी साठवून ठेवण्यासाठी प्रत्येक वाडी वाडीवर एक विहिर बांधतात. मग त्या विहिरीत पावसाचे पाणी जमा होते. मग ते पाणी पंपाद्वारे प्रत्येकाच्या घरी नळांमधून येते. पावसाळ्यामध्ये घराबाहेर अंगणात पण काही माणसे एक भांडे ठेवतात. मग पावसाचे पाणी त्या भांड्यात जमा होते. त्या पाण्याचा वापर लोक काटकसरीने करतात. हे सर्व उपाय आमच्या गावात 'पाणी अडवा, पाणी जिरवा' या प्रकल्पासाठी करतात.

कलांगण

प्रंथाली गुरुदास सातारकर
IMCOM 2nd year
GOA

कु. आर्या अरुण मुख्,
इयत्ता दहावी,
जलरंगात
रंगविलेले एक
सुंदर चित्र.

चंद्रनगर शाळेतील विद्यार्थ्यांची जलरंगातील चित्रे

कु. श्रावणी श्रीकांत कोळंबे,
इयत्ता सहावी

कु. इशांत राजेंद्र पागडे,
इयत्ता- सातवी

कु. मंजिरी पवार,
इयत्ता- सहावी

कु. पुर्वा सचिन जगदाळे,
इयत्ता- सातवी

कलांगण

चंद्रनगर शाळेतील विद्यार्थ्यांनी प्रजासत्ताकदिना निमित्त रेखाटलेली चित्रे

कु. वेदिका सुभाष मुलूख,
इयत्ता- सातवी

कु. दिया अरुण मुलूख, इयत्ता- सातवी

कु. इशांत राजेंद्र पागडे,
इयत्ता- सातवी

कु. शमिका नयनेश मुलूख,
इयत्ता- सातवी

कु. पुर्वा सचिन जगदाळे,
इयत्ता- सातवी

कु. वैष्णवी वसंत आंबेलकर,
इयत्ता- सातवी

